

Thema: 'De wijngaard: beeld van...'

Lezingen: Jesaja 5: 1-7 en Matteus 21: 33 – 46

Vooraf

Op deze Israëlzondag gaan we in op het beeld van de wijngaard, dat al vanaf de tijd van Jesaja bekend was als beeld van Israël.

Matteüs 21 (de gelijkenis van de onrechtvaardige wijngaard-pachters) kun je lezen als een prachtige gelijkenis. Als een verhaal over een geweldspiraal die doorbroken wordt door een even onbegrijpelijke als vasthoudende liefde.

Tegelijk kan deze parabel gebruikt worden als een steuntekst voor het vervangingsdenken. Daarin heeft de kerk de rol van het ongehoorzame Israël overgenomen. Deze opvatting heeft door de tijd heen verschrikkelijke gevolgen gehad voor het 'onterfde' Israël en was mede oorzaak voor veel antisemitisme.

En daarmee is de kerk zelf eeuwenlang in de val getrapt waar de gelijkenis voor waarschuwt: onrechtvaardig handelen en met geweld afwijzen wat van God is: Gods volk, alsof de kerk de nieuwe wijngaard is, en het joodse volk heeft afgedaan.

Laten we vandaag hier zo lezen dat we in het voetspoor van Jezus staan en met de ogen van liefde lezen. Dan kunnen wij onszelf zien in de rol van de pachters, dan laten we ons waarschuwen. Maar dan kunnen we ook horen hoe groot Gods genade en geduld is. Omdat het om Zijn Koninkrijk op aarde gaat.

Overdenking Matteüs 21:33-48 De gelijkenis van de onrechtvaardige pachters

Hoe naïef kun je zijn?!

Je bouwt met zorg een bedrijf op met alles erop en eraan en laat het beheer over aan de bedrijfsleiding. Dan ga je op reis, in het vertrouwen dat je je bedrijf rustig over kunt laten aan de zorg van het management, met wie je immers afspraken hebt gemaakt, een overeenkomst hebt gesloten. Zij zullen hun uiterste best doen voor de bedrijfsvoering en uitbouw van jouw zaak en je zult een eerlijk deel van de winst en opbrengst in ontvangst mogen nemen.

Maar als het zover is en je stuurt je accountants om het afgesproken deel van de opbrengst te kunnen boeken, dan worden ze verjaagd, mishandeld en vermoord.

Je stuurt een nieuwe groep, een grotere groep, maar het resultaat is hetzelfde. Moord en doodslag.

Hoe kóm je er dan bij dat ze wél ontzag zullen hebben voor je zoon? Die je ook nog in z'n eentje stuurt? Hoe kun je dat nou doen? Hoe naïef kun je zijn!?

Iemand met een beetje mensenkennis en levenservaring, iemand die weet hoe mensen zijn en kunnen zijn, zou toch beter een knokploeg sturen, dat zou wat meer in de lijn liggen, toch?

Als mensen al eerder hebben laten zien dat ze zich niet aan de afspraak willen houden, en hadden de pachters van de wijngaard niet al genoeg laten zien dat ze eigenlijk voor niemand

ontzag hebben? Zelfs niet voor de landheer, met wie ze tenslotte afspraken gemaakt hadden toen ze de wijngaard pachtten? En afspraken, daar hou je je toch aan?
Ze blijken tenslotte alleen hun eigen belang, hun eigen gewin, voor ogen te hebben.
Waarbij ze niets en niemand ontzien.

Het kan niet anders, dat bij de Schriftgeleerden en Farizeeën, die hier met Jezus in discussie zijn, dezelfde gedachten door het hoofd gegaan moeten zijn.
Ze stellen immers voor, dat de onrechtvaardige pachters, die ze onmenschen noemen, op een menonwaardige, wij zouden zeggen 'een niet humane' manier omgebracht moeten worden. Zij zijn de realisten van dit verhaal, het klinkt dan ook heel rechtvaardig en juist.

Maar God, de landheer, denkt en doet niet zo, volgens Jezus.
Het gaat God niet om het straffen van mensen die zich niet aan het verbond, de afspraken, houden. Jezus neemt dat deel van het voorstel van de Schriftgeleerden en Farizeeën dan ook niet over. Hij leert dat de wijnbouwers zichzelf buiten spel plaatsen met hun gedrag, met hun keuze alleen voor zichzelf en niet voor elkaar. Zo maak je het koninkrijk van God niet waar.

Het gaat God de landheer, om de wijngaard, de schepping, dat zij bloeit, vrucht voortbrengt, en dat die vruchten gedeeld worden. Dat ieder krijgt wat hij nodig heeft om goed te leven.

God, de landheer, is niet naïef. Hij heeft geen *blind* vertrouwen maar wel een diep en volhardend vertrouwen. Een onverwoestbaar vertrouwen, zou je kunnen zeggen.
God vertrouwd op ons, geeft nieuwe kansen om nu wél de goede keuze te maken voor het verbond dat hij met de wijnbouwers, eerst met het Joodse volk en nu ook met ons, de heidenen, de gojim=volkeren sloot.
Heb je naast lief als jezelf; ga met een ander om zoals je zelf behandeld wilt worden.
Deel de vruchten van de wijngaard, zodat ieder genoeg heeft om goed te leven.

Het is zo eenvoudig en tegelijk kennelijk ook zo moeilijk; voor je het weet vliegt er een wraakzuchtige gedachte door ons hoofd, over Isis, over moslims, over Palestijnen, over joden.... Als het maar niet tot *doen* komt...

Zo houdt deze parabel/gelijkenis ons ook in deze tijd spiegels voor, ik noem er drie, u kunt er misschien nog wel meer bedenken:

1

Niet alleen de joodse Schriftkenners van die tijd staan op het punt staan zich schuldig te maken aan een ernstig vergrijp: ze willen Jezus arresteren en liquideren in een poging om de door hem begonnen vernieuwingsbeweging een halt toe te roepen.

Maar de tijd heeft geleerd dat allen die de Jezus beweging hebben bestreden hun strijd tegen Jezus nooit winnen omdat God de zijde kiest van Jezus en Hem, de verworpen steen, tot de hoeksteen maakt van een gemeenschap die de Tora in praktijk brengt.

Het gaat daar om een bij het Koninkrijk passende rechtvaardige levenswandel. Aan dit criterium kan zowel door Joden als door niet-Joden worden voldaan. Het is een ethisch criterium dat niet gebaseerd is op een etnische tweedeling tussen het volk Israël en de wereld van de volkeren.

2

Het is uiterst aanmatigend wanneer de christelijke kerk(en) zichzelf naar voren zou(den) schuiven als het volk dat de vruchten van Gods koninkrijk wel voortbrengt. Dat moet nog maar blijken.

De evangelienschrijver Matteüs is daar niet gerust op, hij is de schrijver van de eerste generatie christenen. Juist in zijn evangelie staan de gelijkenis van het onkruid onder de tarwe en die van het visnet, die allebei duidelijk maken dat zowel goede als slechte mensen deel uitmaken van de geloofsgemeenschappen rond Jezus. Lidmaatschap van de gemeente is geen garantie voor de eindtijdelijke redding. De scheiding tussen goeden en slechten moet niet door mensen zelf op een fanatieke manier nu al worden doorgevoerd, maar is het werk van de engelen en de Mensenzoon op het einde der tijden.

3

De vraag die tenslotte ook nog beantwoord moet en mag worden is: wie zijn in deze tijd de bedienden, de knechten, de profeten, die wijzen op de rechtvaardige landheer, die recht heeft op onze gaven, onze inzet, onze dank en erkenning. Stemmen en signalen die we niet (willen) horen...

Of om het eenvoudig te zeggen: wie wijst ons, mij, u, jou, op het feit dat we rijk zijn, dat we eten hebben, dat we gezond zijn of leven in een land met veel zorg. ...

Of nog dichterbij: wie wijst ons hier in deze gemeente op wat we hebben aan rijkdom, aan geloof, aan godgegeven kansen, aan vriendschap en aan verworvenheden, die getuigen van kennis van de diepte van de genade ?

Laten we die vraag vandaag nog eens opnieuw stellen aan onszelf en nagaan wie ons echt aanspreekt op wat God de Landheer voor ons als gemeente in onze wijngaard doet en heeft gedaan.

De Eeuwige, geprezen is Zijn naam, komt steeds opnieuw met zijn boodschappen en Zijn Boodschapper naar ons toe, zoekt ons hart, vraagt ons mee te doen, te delen, te bouwen aan zijn Koninkrijk.

Hij komt naar ons toe, met een onverwoestbaar vertrouwen dat we keuzes zullen maken in ons leven, die bijdragen aan een mooie oogst, goed leven voor ieder.

De Eeuwige, de Barmhartige, geeft niet op, nooit, hij zoekt de harten van zijn mensen en verlangt ernaar dat wij ons openen voor Hem.

Zodat Zijn trouwe liefde voor ons meer kans krijgt, gaat stromen en de grootste kracht wordt van de wereld.

Liedboek Gezang 61 leestekst

1

Een landheer had met eigen hand een goede wijngaard aangeplant,
voorzag die van een uitzichttoren, een pers en alle toebehoren,
beveiligde hem met een heg, gaf hem aan pachters en ging weg
om, als de wijngaard had gedragen, zijn aandeel in de vrucht te vragen.

Het land dat wij bewonen hoort ons alleen.
Wie om de pachtsom komen zenden wij heen.
God week te lang geleden uit ons bestaan.

God is in eeuwigheden op reis gegaan.

- 2 Wij hebben Gods natuur gepacht en nooit meer om de huur gedacht,
hebben gegrepen en geslagen die om de vruchten durfden vragen,
hebben gestenigd en gedood die deden wat hen God gebod.
Maar niets is ons nog overkomen, de wijngaard is ons niet ontnomen.

Het land dat wij bewonen.....

- 3 O Here God, wat wilt Gij nog ? Zendt Gij uw Zoon ? Gij kent ons toch,
Gij weet toch hoe wij met Hem handlen, hoe wij Hem doden als de andren.
Wij werpen Hem uw wijngaard uit om die te erven als een buit.
Dan kan ons niets meer overkomen, wordt nooit de wijngaard ons ontnomen.

Zult Gij nu tot ons komen, Heer, tot een straf,
en 't land dat wij bewonen, neemt Gij 't ons af ?
Zullen wij 't niet beërven als deelgenoot,
maar met de kwaden sterven een kwade dood ?